

POMURJE IN REGIONALNA IDENTITETA PREKMURJA

Dr. Marijan M. Klemenčič

Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Aškerčeva 2,

SI – 1000 Ljubljana, Slovenija

e-naslov: marijan.klemencic@guest.arnes.si

Izvleček

Prispevek osvetljuje vsebino in ustreznost imena Pomurje v luči sodobnih geografskih pogledov na regionalno geografska preučevanja, izpostavi razloge za enostransko rabo imena Pomurje v starejši geografski literaturi, opredeli nekatere dejavnike in oblike regionalne identitete prebivalcev Prekmurja ter njegove kulturne identitete.

Ključne besede: Pomurje, Prekmurje, regija, regionalna identiteta, kulturna identiteta.

POMURJE AND REGIONAL IDENTITY OF PREKMURJE

Abstract

The aim of the article is to analyse the content and the appropriateness of the name of Pomurje region in the frame of modern concepts of regional geography, to set out the reasons for biased use of the name Pomurje by the old generation of Slovenian geographers as to define some factors and modes of regional identity of the populations of Prekmurje and cultural identity of the country.

Key words: Pomurje region, Prekmurje region, region, regional identity, cultural identity.

1. Uvod

Skrajni severovzhodni del Slovenije je za večino slovenskega prebivalstva sila odmaknjeno in s tem slabo poznano območje. Na drugi strani pa nekatere poteze ali značilnosti pokrajine ob Muri dajejo Prekmurju in/ali Pomurju skoraj eksotičen značaj, ki ga javnosti sporoča kultura; »melanholičnost« panonske pokrajine opevajo tako ljudski pevci kot uveljavljeni literati. Pokrajina ima »dušo«, ki zanimivo ni podobna bližji razigrani slavonski, ampak oddaljenejši vojvodinski. Ali »objektivni« geografi sploh lahko govorimo o melanholiji, otožnosti, ki ju vzbuja neka pokrajina, da bi še ostali na znanstvenem področju? Določena stopnja geografskega determinizma (vpliva narave na človeka/družbo) neizpodbitno obstaja in napačno bi bilo, če ga ne bi upoštevali. Za njegovo podrobnejšo preučitev oziroma razlago pa bi bilo potrebno sodelovanje psihologov, sociologov, kulturnih antropologov in drugih strokovnjakov.

Težiščno vsebino skrajnemu severovzhodnemu delu Slovenije daje Prekmurje, predvsem zaradi dolge pripadnosti ogrski kroni in ločenega življenja Slovencev od večine rojakov v avstrijskem delu monarhije na drugi strani Mure, ki je živela v drugačnih zgodovinskih, gospodarskih in kulturnih razmerah. Kljub omenjenim velikim razlikam v identiteti pa se že skoraj stoletje dolgo uporablja skupno ime Pomurje.

Zaradi hitrih gospodarskih sprememb sta moč in oblika identitete Prekmurja pokazala sodoben izraz v zelo kratkem času in s tako močjo, da je Prekmurje postalo ena od najbolj zanimivih slovenskih pokrajin. Celotno več, hkrati s pokrajinsko najbolj privlačnimi pokrajinami je Prekmurje postalo cilj neposrednih globalizacijskih procesov, ki se kažejo v nakupu domačij. Od nekdanje pokrajine znane po revščini, zdomcih, potujočih zidarjih, žitnici Slovenije in štrkih, se je razvila v pokrajino, ki na majhnem prostoru sodobnemu človeku ponuja široko in kakovostno izbiro pokrajinskih posebnosti/odličnosti.

2. Zapostavljanje Prekmurja ter uveljavljanje Pomurja v starejši geografski literaturi

Ime Prekmurje izhaja iz občega poimenovanja pokrajine na drugi strani reke (pokrajina prek/na drugi strani Mure). Slavič (1921) v odličnem prikazu zgodovinskega, političnega, narodnostnega in geografskega razvoja Prekmurja omenja, da so Prekmurci še v njegovem času pravili ljudem, ki so prišli k njim s Štajerske ali ostale Slovenije, da so prišli iz »Preka«. Omenja vrsto pokrajinskih imen za Prekmurje, kot »Slovenska okroglina« in »Slovenska krajina«. Oznaka prekmurski sega celo v srednji vek, s katerim so označevali nekaj župnij na levem bregu Mure v lasti zagrebške škofije. Slovenci na Štajerskem so izraz Prekmurje uporabljali za vse območje onkraj Mure, na katerem so živeli Slovenci. Začetek uradnega poimenovanja Prekmurja naj bi se po Slaviču začel leta 1920 na neki slavnosti v Mariboru, ko je »vrl prekmurski govornik« protestiral, da »niso več ogrski Slovenci, ampak prekmurski Slovenci.« (Slavič 1921, 83).

V zgodovinskem opisu »Slovenska Štajerska in Prekmurje« Kovačič (1926) obravnava obe naslovni pokrajini enotno, pri čemer je verjetno zaradi pomanjkanja virov Prekmurje obravnaval le obrobno, a vedno z enotnim imenom Prekmurje.

Ko je Prekmurje prišlo v okvir Jugoslavije, so se zanj začele močnejše zanimati različne stroke. Leta 1935 je »ob 15-letnici osvobojenja« izšel zbornik Slovenska krajina pod uredništvom Vilka Novaka. Čeprav je naslov zbornika Slovenska krajina, pa geografsko obarvani prispevki obravnavajo Pomurje, kar Ilešič in Baš zagovarjata s pokrajinsko zaokroženostjo, ki naj bi jo zagotavljalo porečje Mure. Ilešič na široko utemeljuje nujnost strokovnega (geografskega) poimenovanja slovensko Pomurje, ki naj bi bilo »zaokrožena geografska edinica«. Slovenska krajina naj bi bila po Ilešiču »le slučajen izrez iz obsežnejše prirodne enote, ki sta ga določili stara politična meja med obema polovicama dvoglave monarhije na Muri ...« (Ilešič 1935, 5). V resni strokovni obravnavi naj se dejstva ne bi argumentirala s »slučajnostjo«. Tudi imenu Prekmurje Ilešič daje, čeprav omejeno, pravico do uporabe in to »edino zaradi nekdanje politične pripadnosti ogrski državni polovici in njene kulturne ter socialne posledice, ki so se v ostalem dovolj globoko zasidrle v prekmurske kraje ...« (Ilešič 1935, 5).

Tudi Baš v istem zborniku izpostavlja pokrajinsko enotno Prekmurje, vendar opozarja na kulturne razlike na obeh straneh Mure: »Vsled kulturne usmerjenosti in vsled zgodovinske preteklosti je pokrajina na severu od Mure ostala v našem pojmovanju zgodovinski in kulturni pojem, katerega najlepše kaže poimenovanje Prekmurje ali Slovenska krajina, katera izraza kot kulturnozgodovinska pojma negirata zemljepisno enotnost zemlje tostran in onstran Mure.« (Baš 1935, 109).

Preseganje meje na Muri je bil za geografе očitno velik dosežek, saj naj bi s tem zaživela pokrajinska enotnost na obeh bregovih Mure. »Meje na Muri bo konec!« navdušeno piše

Ilešič (1955). Mejo naj bi presegel novi murskosoboški okraj, ki naj bi povezal Prekmurje in Prlekijo. »Zares ni več razloga, da bi še vlekli naprej žalostno dediščino zgodovine, ki je ustvarila iz Pomurske ravnine in obdajajočega jo gričevja, po svoji narodi povsem enotne pokrajine, skoraj dva med seboj docela tuja svetova.« (Ilešič 1955, 1). V nasprotju z načelom homogenosti zagovarja gravitacijsko načelo, ki naj bi pripomoglo k oblikovanju celovite geografske pokrajine Pomurja. V tem duhu Ilešič ostro nasprotuje idejam, da bi se Pomurju priključil tudi ptujski okraj, saj naj bi ta gravitiral proti Mariboru.

Močan poudarek Pomurju je bil dan z ustanovitvijo murskosoboškega okraja leta 1955, ki je prvič upravno-politično povezal oba bregova Mure. V izdelavo prostorskega plana novega okraja so bili vključeni tudi geografi, ki so rezultate raziskav objavili v posebnem zborniku leta 1959. Tudi v tem zborniku je izpostavljena pokrajinska zaokroženost, ki jo pogojujeta porečje Mure in podnebje. V raziskavi, ki je osredotočena na gospodarske in prebivalstvene razmere, se Ilešič tokrat ne more izogniti posebnostim/razlikam pokrajin na obeh bregovih Mure. Gospodarskih razlik med Prlekijo in Prekmurjem, ki jih navaja, pa Ilešič po lastnih besedah ne uspe dokumentirati: »Toda vsa zgodba o meji na Muri in o vseh tistih razlikah, ki jih je ta meja ustvarila v narečju, v folklori, v obliki naselij, v miselnosti itd., bi nas na tem mestu pripeljala predaleč.« (Ilešič 1959, 7). Prav v tem »predaleč« je tista strokovna pomanjkljivost, zaradi katere Prekmurje v geografskih predstavvah ni dobilo pravega mesta in pokrajinske »barve« (identitete).

Melik kot slovenski geografski »klasik« je svojo drugo knjigo opisa slovenskih pokrajin naslovil s »Štajerska s Prekmurjem in Mežiško dolino« (Melik 1957). Zanimivo je, da je v opisu pokrajin Prekmurje enostavno opustil in ga »preoblikoval« v Spodnje Podravje in Pomurje. Takšen pristop zagovarja s trditvijo: »Tako v fizičnem kot v demografskem pogledu se veže Pomurje s spodnjim Podravjem v enoten pokrajinski predel, v poglavitno in najznačilnejšo slovensko panonsko področje.« (Melik 1957, 10). Pokrajinsko enotnost Pomurja in spodnjega Podravja zagovarja tudi z zgodovinskim dejstvi, predvsem političnimi in narodnostnimi. Še ena Melikova trditev je več kot zanimiva, boljje sporna: »Naša Murska ravan se ni uveljavljala kot osnova za politično prebivalstveno organizacijo, pač ker je premalo individualizirana, že preveč člen planega panonskega področja; v njenem sosodstvu se razprostirajo velike ravne ploskve, ločene med seboj le po nizkih gorica, znižujoč se naglo proti vzhodu.« (Melik 1957, 12). Nasprotno, Murska ravan z Goričkim je geografsko zaokroženo območje in z Lendavskimi gorici zaprta proti panonskemu prostranstvu. Očitno je Melik vrednotil Prekmurje iz (tudi takrat) zelo oddaljene Ljubljane, iz katere je zaznal »panonski predel ne le gospodarsko samosvoj, temveč tudi področje zelo zanimivih, vrednih in svojskih etnografskih lastnosti ter kulturnih dobrin.« (Melik 1957, 12). Iz besedila ni razvidno, koliko se takšna ocena nanaša na Prekmurje in koliko na spodnje Podravje. Je pa iz nadaljevanja razvidno, da celotnemu območju pripisuje »nekaj prvotnega«, nekaj, kar spominja v nekaterih pogledih na slovansko pradomovino, torej nekaj zaostalega.

Poudarjanje Prekmurja pred kulturno različnima Prekmurjem in Prlekijo je očitno tudi pri geografskih regionalizacijah. Ilešič (1967; 1972) in Vrišer (1990) pri notranji členitvi Prekmurja izhajata iz občinskih meja, medtem ko Plut (1999) ostaja pri Prekmurju in Prlekiji.

3. Dejavniki in oblike regionalne identitete prebivalcev Prekmurja

Regionalna identiteta Prekmurcev je, tako kot drugod po Sloveniji, prešla več razvojnih stopenj, ki jih najlažje opredelimo v okviru civilizacijskih stopenj (Klemenčič M. M. 2003).

Glavna značilnost razvojnih stopenj je vezana na dolgo, vsaj do 60. let 20. stoletja prevladujoče tradicionalno kmetijstvo, hitro in kratko industrializacijo ter vstop v postindustrijsko obdobje z začetkom 21. stoletja. Zgoščen (skokovit) družbeno-gospodarski razvoj v zadnjega pol stoletja je sicer imel številne slabosti (pomanjkanje delovnih mest, ostajanje izobražencev v mestih študija, prometna odmaknjenost), a je kljub vsemu danes mogoče zaznati znake razvoja sodobne družbe. Na drugi strani pa kazalci družbeno-gospodarske strukture kažejo zelo temno podobo: poleg šibkega gospodarstva (industrije) predvsem močno ostarelost prebivalstva, zlasti na Goričkem. V tem pogledu je Prekmurje v koraku z demografsko najbolj ogroženimi slovenskimi pokrajinami. Ali to pomeni katastrofo za Prekmurje v bližnji prihodnosti, ko naj bi ga gospodarsko in prebivalstveno obvladovali tujci? Podobno neugoden razvoj je doživljalo Zgornje Posočje, ki pa je v zadnjih dveh desetletjih stopilo na novo razvojno pot z lastnimi silami in s celovitim izkoriščanjem virov. Je kaj takšnega mogoče v Prekmurju?

Kljub morebitnim ugovorom, da gre za nestrokovno trditev, na osnovi osebnih izkušenj menimo, da je glavni razlog za počasen razvoj Prekmurja premajhna podjetnost, ki je posledica nizke samopodobe velikega dela Prekmurcev. Gospodarska, socialna in politična podrejenost, ki je trajala dolga stoletja pod Madžari, se je zaradi odmaknjenosti od gospodarskih središč nadaljevala z gospodarskim in socialnim životarjenjem vse do nekako 70. let 20. stoletja. Vedno v odvisnosti, doma ali kot delovna sila v tujini (izseljenci, sezonci, zdomci), so Prekmurci morali v boju za preživetje izkazovati spoštljivost do »gospode«. Poleg tega so se v svoji mirni (odmaknjeni) pokrajini počutili varne, posebno še v družinah in vaških skupnostih s prevlado (žlahtnih) tradicionalnih vrednot. Osebna izkušnja iz 80. let 20. stoletja: večina študentk in študentov geografije iz Prekmurja se je nadpovprečno težko znašla v novem (ljubljskem) okolju zaradi omenjenih domačih življenjskih izkušenj. Na prvem izpitu je bil odgovor na izpitno vprašanje pogosto molk in šele primerna vzpodbuda je razkrila, da ne gre za neznanje ampak za psihološke zavore. Če so bili taki primeri izjemni pri študentih iz drugih delov Slovenije, je za prekmurske študente veljalo skoraj kot pravilo. Marsikateri študent zaradi pomanjkanja samozavesti ni izpolnil svojih pričakovanj in pričakovanj domačega okolja. V dobrem desetletju se je položaj bistveno spremenil, tako da se prekmurski študenti podobno kot drugi vključujejo v novo okolje.

Na drugi strani se Prekmurje odlikuje po pestrosti (raznolikosti) pokrajinskih virov, s katerimi se uvršča med najbolj obdarjene slovenske pokrajine. Le za ilustracijo naštejmo nekatere: pokrajinska pestrost, rodovitne kmetijske površine, termalna voda, ugoden geografski položaj na stiku treh držav, narodov in kultur, lega ob pomembni evropski prometni poti E5, razgledanost zdomcev in zaposlenih v sosedstvu v Avstriji, kultura sožitja ob sobivanju evangeličanov s katoliki, Slovencev z Romi in Madžari, tradicionalne dejavnosti, arhitektura, gastronomija, običaji, glasba, itd. Omenjeni znaki so prostorsko različno razporejeni in se povezujejo v pisan pokrajinski mozaik z različnimi identitetnimi dominantami. Industrializacija je razbila tradicionalni način življenja in uničila dobršen del ljudskega blaga. Nekaj preostankov je dobilo simbolni pomen (lončarstvo, gastronomija, mlinarstvo), ki ob starih (štrki, žitnica Slovenije, potujoči zidarji) in novih (termalna zdravilišča, energijsko močna območja, noč čarovnic) dokazujejo življenjsko moč domačega prebivalstva. Prekmurju se je v kratkem času uspelo predstaviti ostali Sloveniji na način in z dejavnostmi, ki ustrezajo sodobnemu človeku (zabava, ugodje, rekreacija, starožitnosti z uporabno vrednostjo). Prekmurci so predstavo o nerazviti, revni in prometno odmaknjeni pokrajini v kratkem času uspeli spremeniti v deželo polno prijetnosti, ki jih znajo tudi tržiti. Za prepoznavnost pokrajine pa je posebno zaslužna kulturno-umetniška dejavnost (literatura, film, glasba), ki široki javnosti posreduje identitetne poteze Prekmurja na globlji ravni.

4. Prekmurje kot kulturna (id)entiteta

Očitno je, da gospodarske in družbene preobrazbe Prekmurja ne moremo razumeti, ne da bi upoštevali kulturne posebnosti pokrajine. Na tem področju ima poseben pomen zavzemanje za narodnostne pravice in rabo domačega (slovenskega) jezika v času madžarske nadvlade. Medtem ko Rezijani na drugem skrajnem koncu Slovenije v podobnem gospodarskem položaju niso presegli raven lokalne identitete v jezikovnem (narodnostnem) pogledu, pa so se Prekmurci, kljub rabi domačega narečja, zelo zgodaj zavedli jezikovne in narodnostne povezanosti z ostalimi Slovenci. Tako ima prva tiskana knjiga v prekmurskem narečju Franca Temlina iz leta 1715 naslov: »Mali katechismus ... na slovanszki jezik preloseni« (Kerec 2004, 93). Bogata publicistična dejavnost v naslednjih dveh stoletjih (oba Küzmiča, Košič, Kardoš in številni drugi avtorji) je bila namenjena predvsem verski rabi, a je izrazito izražala narodnostni vidik. Ob tem je zanimivo še eno dejstvo, ki govori o posebnosti prekmurskih besedil v okviru slovenskega jezika. Orožnova ugotavlja, »da prekmurska besedila iz 18. stoletja kažejo, da je v tem prostoru ostala živa obredna terminologija, ki se navezuje na staro cerkveno slovanščino« (Orožen 2009, 35).

Slavič navaja, da so Prekmurci svojo domovino imenovali »Slovensko«, sebe »Slovene«, jezik pa »slovenski« ali »stari slovenski«; glede na upravno pripadnost pa so bili »železni in zalski (zalajski, zalavski, zaladski) Sloveni« (Slavič 1921, 82). Madžari so posebno od druge polovice 19. stoletja dalje izvajali grobo raznarodovalno politiko, v katero je sodila »teorija«, da je v Prekmurju vedno živel vendsko ljudstvo. Vendska »teorija« ni imela večjega uspeha; še največ njenega odmeva je bilo med preprostimi izseljenci (na primer v ZDA), ki so se na prelomu 19. in 20. stoletja povezovali na osnovi venskega poimenovanja.

Številna dejstva o kulturni in narodnostni identiteti Prekmurja kažejo, da je vzvišen pogled ostalega dela Slovenije na to pokrajino napačen in krivičen in da bi bil upravičen v nasprotni smeri. Prekmurci so se izjavljali za Slovence, ko večina Kranjcev sploh ni vedela za Prekmurje. Ko Slovenci iz drugih delov Slovenije zaslišijo prekmursko narečje, se pogosto namrdnejo, češ, kdo ga pa more razumeti; ne pomislijo pa, da v njihovem govoru mrgoli -izmov sosednjih narodov in jezikovnih spačenk urbanega govora, medtem ko prekmurščina ohranja bogato jezikovno (narečno) bogastvo. To kulturno bogastvo se je ohranilo v današnji čas, ki vedno bolj ceni tovrstno blago, podobno kot naravno okolje. Ko skrbimo za mokrišča, bio- in ekotope ter varujemo obsežne pokrajine v okviru naravnih parkov, Nature 2000 in drugih oblik varovanja narave, bi bilo potrebno bolj skrbeti tudi za ohranjanje lokalne in regionalne kulture. Ta se najbolj učinkovito ohranja z vključevanjem v družabno življenje, tako da postane del zavesti domačega prebivalstva. Prekmurje je tudi v tem pogledu lahko vzor drugim pokrajinam: prekmursko narečje se pojavlja v literaturi, Madžari in Romi razvijajo in posredujejo svojo kulturo širšemu prostoru, glasba in likovna umetnost imata (tudi) pokrajinsko prepoznavnost, itd. Dejavno življenje, ki izhaja iz pestrosti in raznolikosti naravnih virov in identitetnih (simbolnih) znakov je zagotovilo za zdrav družbeno-gospodarski razvoj. To morajo spoznati stroke, ki preučujejo prostorske in družbeno-gospodarske razmere, posebno geografija, ki v svojih raziskavah premalo upošteva kulturni vidik.

5. Sklep in komentar

Velika večina dosedanjih geografskih raziskav uporablja ime Pomurje zaradi več razlogov: ker naj bi bila pokrajina zaokrožena celota, ker je funkcijska celota, pa tudi ker je takšno poimenovanje najbolj enostavno. Na drugi strani smo vsak dan soočeni z dejstvom, da so

družbeno-geografski, simbolni in identitetni znaki na obeh straneh Mure različni. Že banalen primer nam pokaže te razlike: gibanico poznajo na obeh straneh Mure, a med njima je velika razlika, ne le v poimenovanju (prekmurska, prleška), ampak tudi v sestavinah in seveda okusu.

Da so geografi v prvem obdobju izpostavljali pokrajinsko enotnost, je vzrok deloma v takratnih strokovnih izhodiščih, deloma pa v gospodarsko enolični in nerazviti pokrajini. Družbeno-geografske posebnosti kot so kulturne, gospodarske, politične in zgodovinske so omenjali le obrobno. V novejših obravnavah Pomurja izstopa funkcijsko gravitacijski vidik, torej gravitacijska vloga Murske Sobotne kot osrednjega središča. Ponovno je prezrta celovita, tudi kulturna podoba Prekmurja, namesto tega pa se izkazujejo kot najpomembnejši gospodarski kazalci, stopnje rasti proizvodnje, narodni dohodek, itd. Takšna zožitev prikaza življenja je izrazito enostranska, omejena le na količinske kazalce, zanemarja pa kakovostne, nematerialne vidike življenja. Razlikovati je treba med funkcijskimi območji, ki so kratkega veka in se hitro spreminjajo, ter med regijami, ki so najbolj celovit prostorski pojem, ki nastajajo dlje časa in imajo praviloma dolgo življenjsko dobo (Klemenčič M. M. 2005).

Kako torej uskladiti pokrajinsko identiteto Prekmurja in Prlekije s funkcijsko enotnim Pomurjem? Potrebno je izhajati iz dejstva, da je vsaka pokrajinska identiteta dragocena, saj lahko bistveno pripomore k razvoju notranjih razvojnih potencialov (Potočnik Slavič 2008). Proizvodni in oskrbni (funkcijski) sistem je podrejen ekonomskim zakonitostim in predstavlja osnovo življenja nekega območja, medtem ko je identiteta zgodovinsko (razvojno) pogojen izraz součinkovanja odnosov med naravo in družbo na nekem območju, ki se kaže v simbolih in jasni opredelitvi območja. Tako je Pomurje funkcijsko povezano območje, ki ga sestavljata dve geografski (identitetni) regiji: Prekmurje in Prlekija.

Prekmurje je v pol stoletja prehodilo pot temeljite notranje preobrazbe in zunanje prepoznavnosti. Danes iščemo materialne in duhovne sestavine agrarne dobe (tudi pokrajinske oznake), ki jih je »povozila« industrializacija, da nam v novi preobleki povečajo kakovost življenja in razvojne možnosti. Obnavljanje in utrjevanje prostorske identitete je znak živega povezovanja družbe na nekem območju in s tem oblikovanja prostorske enovitosti – geografske regije. In v tem je Prekmurje doseglo visoko raven.

Viri in literatura

- Baš, F. 1935: Narodopisni položaj Slovenske krajine. V: Slovenska krajina (uredil Novak, V.), Beltinci, str. 108–115.
- Ilešič, S. 1935: Geografski pregled Slovenske krajine. V: Slovenska krajina (uredil Novak, V.), Beltinci, str. 5–15.
- Ilešič, S. 1955: Za skupnost slovenskega Pomurja. Geografski obzornik, 2, 3, str. 1–2.
- Ilešič, S. 1959: Glavne geografske poteze in problemi Pomurja. V: Geografski zbornik (uredil Ilešič, S.), Obmurska založba, Murska Sobota, str. 5–29.
- Ilešič, S. 1967: Severovzhodna Slovenija in njena regionalna razčlenitev. ČZN, Maribor, Nova vrsta 3, 38, str. 9–22.
- Ilešič, S. 1972: Slovenske pokrajine. (Geografska regionalizacija Slovenije). Geografski vestnik, 44, str. 9–19.
- Kerec, D. 2004: Prekmurska zavest in slovenstvo. V: Regionalni vidiki slovenske zgodovine, Zveza zgodovinskih društev Slovenije, str. 91–96.

- Klemenčič, M., M. 2003: Civilizacijske razvojne stopnje in razvojni problemi obrobnih območij v Sloveniji. Dela 19, Oddelek za geografijo Filozofske fakultete v Univerze v Ljubljani, Ljubljana, str. 153–164.
- Klemenčič, M., M. 2005: Regija in regionalna struktura Slovenije. Dela 23, Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Ljubljana, str. 5–58.
- Kovačič, F. 1926: Slovenska Štajerska in Prekmurje. Zgodovinski opis. Slovenska matica, Ljubljana, str. 418.
- Kutoš, Š. 2009: Slovenščina, jezik z največ dialekti. Pogovor z dr. Martino Orožen. Ampak, 10, 1, str. 34–37.
- Melik, A. 1957: Štajerska s Prekmurjem in Mežiško dolino. Slovenska matica, Ljubljana, str. 394.
- Novak, V. 1935: Slovenska krajina: Zbornik ob petnajstletnici osvobojenja. Konzorcij, Beltinci, str. 133.
- Potočnik Slavič, I. 2008: Endogeni razvojni potenciali podeželja. Doktorska disertacija. Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, Ljubljana, str. 361.
- Plut, D. 1999: Regionalizacija Slovenije po sonaravnih kriterijih. Geografski vestnik, 71, str. 9–25.
- Slavič, M. 1921: Prekmurje. Slovenska krščansko-socialna zveza, Ljubljana, str. 131.
- Vrišer, I. 1990: Ekonomskogeografska regionalizacija Republike Slovenije. Geografski zbornik, 30, str. 129–247.

POMURJE AND REGIONAL IDENTITY OF PREKMURJE

Summary

Pomurje region contains two countries, divided by Mura river: Prekmurje, till 1919 part of Hungary, and Prlekija on the right side of Mura bank, being till 1918 in the frame of Austrian monarchy. Prekmurje was known by remote agrarian economy as by season and permanent emigration of the population. On the other side the economic situation in Prlekija has been relatively good due to better agrarian structure and kind of specialization (horse breeding). Evident regional consciousness has developed very early.

After the ww 1 old generation of prominent Slovenian geographers (Ilešič, Melik) have been very interested in Prekmurje, a new part of Slovenia in the new state of Yugoslavia. It is interesting, that Prekmurje has not been recognized by mentioned geographers as a unique entity, however it was treated as a part of wider area, together with Prlekija. The reason for such viewpoint should be the landscape uniformity, that is Mura river basin. Such opinion is accordant with the old geographical concepts, raising the definition of landscape forms in the front. From the sixtees on, the process of industrialization began in Prekmurje region. Quick change of social structure and rising of the regional center Murska Sobota, enlarging the zone of gravitation on the other bank of Mura river, encouraged the geographers to treat Pomurje region as a unique entity, based on the concept of gravity.

The main contradiction against the use of name Pomurje region is directed to non-critical definition of the region's contents. It is oversimplification to take into consideration the gravitation concept only and neglect very distinctive regional consciousness of the population on both sides of Mura river, that is Prekmurje and Prlekija. Prekmurje region specially has strengthened its regional identity through a very short period of only four decades of transition from agrarian to postindustrial structure of society. Quick and intensive modernisation of Prekmurje has happened because of quick rise of Murska Sobota town as a regional center

and because of intensive flow of season and semi permanent employment in the Western countries. The people of Prekmurje region, known some decades ago to be modest in contact with people from outside, became self-confident and aware of regional distinctions as a potential for social and regional development.